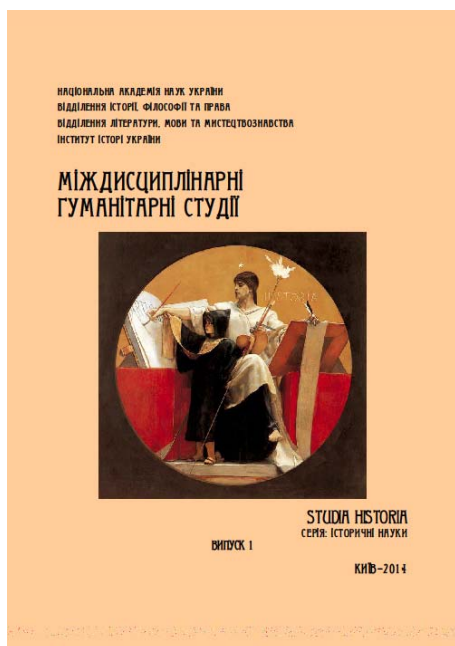

VI. ОГЛЯДИ ТА РЕЦЕНЗІЇ

[Огляд] Міждисциплінарні гуманітарні студії. Серія: історичні науки

У 2014 р. з ініціативи рад молодих вчених при Відділенні історії, філософії та права НАН України і Відділенні літератури, мови та мистецтвознавства НАН України з'явився новий науково-практичний електронний журнал «Міждисциплінарні гуманітарні студії». Видання є часописом міждисциплінарного характеру, оскільки включає п'ять серій: філософія, філологія, історія, право та політологія.

Головне завдання видання редакційна колегія «Міждисциплінарних гуманітарних студій» вбачає в створенні можливості вченим-гуманітаріям об'єднати власні наукові дослідження з розробками суміжних дисциплін. Розраховане дане видання на вчених-гуманітаріїв, викладачів, студентів.

В нашому невеликому огляді ми зупинимось на серії «Історичні науки». На даний момент у цій серії вийшло вже

2 випуски (Вип. 1. — 2014; Вип. 2. — 2015). Ознайомитись з даним виданням можна на сайті Інституту історії України НАН України¹. На даний момент там представлено 2 випуски серії «Історичні науки» та перший випуск «Правничих наук».

До редакційної колегії видання входять такі відомі історики України, як д. і. н., проф. Г.В. Боряк (головний редактор), д. і. н., проф. В.М. Даниленко, д. і. н., проф. Г.Ю. Івакін, д. і. н., проф. І.І. Лиман, д. і. н., проф. О.П. Реєнт, д. і. н., проф. О.А. Удод, д. і. н. Т.В. Чухліб, д. і. н., проф. Н.О. Щербак та ряд молодих дослідників к. і. н. А.В. Блануца (заст. гол. ред.), к. і. н. В.П. Кононенко (відп. секр.), к. і. н. С.М. Блащук, к. і. н. В.В. Бондар, О.В. Каряка, к. і. н. І.К. Хромова. Колектив наукового видання дбатиме, аби видання був змістовним і корисним не лише для науковців, а й усіх, хто цікавиться теоретичними та практичними питаннями сучасної історичної науки. Значний обсяг актуальних наукових робіт знайде відображення на сторінках журналу.

* *Світлана Блащук* — кандидат історичних наук, науковий співробітник відділу української історіографії Інституту історії України НАН України, blashchuks@gmail.com

¹ <http://www.history.org.ua/?askAbout=mgumstud>

Серія «Історичні науки» задумана як майданчик для презентації новаторських міждисциплінарних гуманітарних студій, пов'язаних з інтерпретацією минулого. «Родзинки» міждисциплінарних студій на межі історії та інших гуманітарних наук лежать на поверхні. Кожна гуманітарна наука має свою історію, багато сюжетів якої є надзвичайно цінними для спеціального вивчення фаховими істориками.

Водночас є багато інших глибших та інтелектуально вибагливіших сфер, де міждисциплінарні дослідження можуть мати надзвичайно цінні практичні й теоретичні здобутки. Для прикладу, лабораторія історичного дослідження текстів може істотно збагатитися, якщо окрім археографічних та джерелознавчих методик буде долучено інструментарій лінгвістичних студій. Біографістика неодмінно набуде нового вигляду, якщо творчо запозичить методики вивчення людини, які використовуються у різних дисциплінах медичних наук, психології та психіатрії. Інтелектуальна історія також отримає важливий імпульс у своєму розвитку при використанні нових досліджень у філософії, логіці, психології, соціології, культурології, економіці та інших науках.

Спектр дослідницької тематики досить широкий. У двох випусках праць представлено сучасні напрями гуманітарних досліджень молодих вчених НАН України та вищих навчальних закладів України, пропонуються нові підходи у вивченні сучасних актуальних проблем історичної науки. Авторами статей є як досвідчені та знані широкому колу читачів українські історики, так і студенти, які тільки заявляють про себе у наукових колах.

У першому випуску О. Мартинюк у статті «Взаємозв'язки міграцій племен та етногенетичних процесів в Західнополісько-Волинському регіоні із середньолатенського періоду по раннє середньовіччя» висвітлює вплив міграцій племен на етнороз'єднавчі та етнооб'єднавчі процеси в цьому регіоні та загалом роль цих переселень в різних етнотворчих процесах, розкриває основні шляхи виникнення етнокультурних спільнот.

У публікації С. Карікова «До проблеми ідейного змісту Саксонських церковних статутів раннього нового часу» проаналізовано зміст саксонських церковних статутів за часів Реформації і конфесіоналізації.

Н. Ратнюк аналізує культурно-просвітницька та видавнича діяльність Луцької братської школи на території Волині в першій половині XVII ст., Р. Крапивний — стан розробки в історіографії проблеми економічного розвитку Ніжинського полку в часи його існування, В. Кононенко розглядає модернізаційні фрагменти тексту «Договорів та постанов» 1710 р.

Т. Прохорова у статті «Стародавні пам'ятки південно-західного Криму в творі Карла Коха: до питання про вивчення півострова у другій чверті XIX ст.» проаналізувала записки німецького мандрівника Карла Коха, який відвідав Південну Україну на початку 40-х рр. XIX ст.

В. Іванов аналізує проблематику міжнародних відносин та зовнішньої політики Пруського королівства та Російської імперії в період від укладання Паризького трактату 1856 р. до завершення франко-пруської війни 1870–1871 рр., розкривається діяльність видатних керманічів історії політики та дипломатії О. фон Бісмарка та О.М. Горчакова.

В. Милько показав нормативно-законодавчу базу, що регулювала особливості функціонування системи управління навчальними округами Російської імперії у 1880-х рр. акцентовано увагу на повноваженнях попечителів округів, а також на окремих аспектах освітньої політики Міністерства народної освіти у вказаний період.

А. Горькова в своїй праці звертається до постаті В.Б. Антоновича, зокрема, висвітлює основні результати археологічних досліджень В.Б. Антоновича, що опубліковані на сторінках «Читань Історичного товариства Нестора-літописця» та аналізує його внесок як голови та члена Історичного товариства Нестора-літописця в охорону та збереження археологічних пам'яток.

І. Черноіваненко в статті «Остання воля Б.Б. Скадовського» робить спробу аналізу заповіту Б. Б. Скадовського — засновника херсонської гілки дворянського роду Скадовських.

С. Федорчук висвітлює діяльність Рівненського пивоварного заводу «Бергш-лос» у міжвоєнний період, проаналізував виробничі потужності підприємства в умовах конкурентної боротьби за ринки збуту продукції на внутрішньому та зовнішньому ринку, дослідив віхи життя і діяльності власника пивоварні Меєра Писюка та показано його внесок у розвиток пивоварної галузі.

У статті В. Покалюка, на матеріалах Центрального державного архіву вищих органів влади і управління України, аналізується навчальна діяльність студентів вищих сільськогосподарських навчальних закладів на початку 20-х рр. ХХ ст.

С. Потапенко аналізує основні археографічні публікації з історії українського козацтва, здійснені співробітниками Інституту української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського НАН України протягом 1993–2012 рр.

Другий випуск також вражає своїм розмаїттям дослідницької проблематики. Зокрема харківська дослідниця О. Пяничук присвятила свою розвідку цікавій та малодослідженій проблемі: впливу культу Ісиди на світосприйняття стародавніх єгиптян, формуванню поховальної обрядовості та уявленням про потойбічне життя, авторка також проаналізувала зв'язок між культом Ісиди та магією. І. Тимар на основі аналізу руських літописів та угорських джерел північних комітатів (сучасна Словаччина) XI–XIII ст. здійснив спробу охарактеризувати образ кумана-половця, визначено спільні та відмінні риси життя та діяльності номадів.

Я. Пилипчук у своїй статті «Міжетнічні відносини у районі Ризької затоки у XII–XIII ст.» детально прослідкував складні міжетнічні стосунки у районі Ризької затоки у XII–XIII ст. О. Мартинюк на основі археологічних даних поховального обряду висвітлила етногенетичні контакти східних слов'ян і балтських племен, показала вплив балтських племен на етногенез слов'ян Західнополісько-Волинського регіону впродовж досліджуваного періоду.

Відомим сучасним істориком Т. Чухлібом у статті «Між Європою та Московією: «ідейна війна» українських козаків проти російської тиранії» вивчено зображення у 1708–1710 рр. українськими політиками й інтелектуалами володарювання Петра I в якості тиранського правління та звернено увагу на

європейські витоки антиабсолютистської риторики І. Мазепи, П. Орлика та їх прихильників.

С. Каюк аналізує переселенські рухи фронтирних спільнот південноукраїнського регіону у зв'язку з початком російсько-турецької війни 1806–1812 рр., зміни, що відбувались у житті запорозьких козаків та некрасівців. Т. Ісса у розвідці «Мотиви благодійності польського дворянства під час Першої світової війни: міждисциплінарне дослідження», на основі цілого ряду архівних документів досліджує мотивацію благодійної діяльності представників польського дворянства в період Першої світової війни в Київській губернії та намагається показати зв'язок між добродійністю та демонстрацією лояльності та відданості благодійників інтересам держави.

А. Кудінова на основі віднайдених матеріалів з фонду О. Ф. Кістяківського, у своїй статті розглядає звичай «могоричу» в ярмарковій та повсякденній культурі українців ХІХ ст. В. Гарматний у своїй розвідці проаналізував роботи представників білоруської історіографії радянського періоду до вивчення аграрного питання у програмах основних політичних партій ІІ Речі Посполитої (1921–1939 рр.).

І. Кучеренко розкриває етнопедагогічні особливості статевого виховання дітей Середньої Наддніпряни та Київського Полісся та показує вплив соціальних та національних факторів на народну професійну педагогіку в українській етнографії. Т. Грудевич та М. Шкіра розглядають харчування мешканців затоплених сіл Переяславщини в храмові дні, регіональні особливості, видова типологія страв та напоїв, зокрема роблять акцент на с. Андруші Переяславського повіту Полтавської губернії кін. ХІХ — початку ХХ ст.

В. Іванов у статті «Берлінська криза 1958–1963 рр. як апогей протистояння СРСР та США на німецькій землі» аналізує проблематику Берлінської кризи на тлі тогочасних міжнародних відносин, періоду ескалації першої холодної війни (1945–1963 рр.), розкриває роль Західного Берліну, як важливого геополітичного центру протистояння наддержав СРСР та США, а також позицію керівництва ФРН та НДР з німецького питання.

Досить актуальну та цікаву тему, з точки зору сьогодення, у своїй публікації піднімає О. Кондратенко. У його статті розглянуто теоретичні та практичні аспекти зовнішньої політики РФ у контексті аналізу трансформацій її геополітичного статусу після розпаду СРСР, також презентовано та проаналізовано бачення концепції євразійської геополітики різними авторами, висвітлено геополітичну та гео економічну діяльність Росії у площині її двох ключових векторів - європейського та євразійського.

Опубліковані у двох випусках статті не лише відображають стан української історичної науки, а й знайомлять науковців із досягненнями зарубіжних дослідників у цій і дотичних до неї галузях. Зміст обох збірників доповнюють огляди праць та рецензії українських та зарубіжних істориків, зокрема: А. Пономарьов «Рецензія: Новаков С. З. Социально-экономическое развитие болгарских и гагаузских сел Южной Бессарабии (1857–1918). — Кишинэу, Академия наук Республики Молдова. Институт межэтнических исследований. — 2004. — 578 с.» (Вип. 1); А. Блануца «[огляд] Ранньомодерна Україна на перехресті цивілізацій,

культур, держав та регіонів / Відпов. редактор В. Смолій. — К.: Інститут історії України НАН України, 2014. — 258 с.» та В. Кононенко «Розплата за минуле. З досвіду сучасної Польщі [Рецензія]: Historyczno-prawna analiza struktur organów bezpieczeństwa państwa w polsce ludowej (1944–1990): zbiór studiów / Pod red. A. Jusupowicia i R. Leśkiewicza. — Warszawa instytut pamięci narodowej, 2013. — 351 s.» (Вип. 2).

Отже, періодичне видання «Міждисциплінарні гуманітарні студії», започатковане молодими вченими НАН України, відповідає нагальній потребі розвитку українських гуманітарних студій. Перевагою видання є його вільний доступ у мережі Інтернет, що дає можливість ознайомлення з ним ширшої наукової й студентської громадськості.